

Comissió
Interuniversitària
de Llenguatge
Administratiu
i Jurídic

Actes de la I Jornada (24 de novembre de 2000)

Llenguatge jurídic i administratiu universitari

El marc legal de l'ús del català en l'àmbit jurídic: alguns aspectes controvertits

Agustí Pou

Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona

1 Introducció

No han estat pas pocs els seminaris, les jornades i les conferències que han tractat sobre la dificultat que té el català per entrar i consolidar-se en l'àmbit jurídic. El reguitzell de motius que s'han adduït per comprendre aquesta dificultat també han estat diversos: *a)* la inèrcia històrica imposada pel fet que el castellà fos la llengua del poder i, per tant, del dret, en la mesura que aquest és en bona part el reflex del poder, massa sovint centralista i homogeneïtzador; *b)* la mateixa estructura de les fonts de creació i d'aplicació del dret, és a dir, les lleis en castellà i l'Administració de justícia amb estructura centralitzada; *c)* la important presència d'un funcionariat castellà, per raons diverses, i, també, *d)* un marc legal que sovint ha fet difícil l'avenç del català en aquest àmbit. I tantes altres raons que s'han aportat en els ja nombrosíssims treballs amb què comptem. Aquí, lògicament, només les apunto molt per sobre.

I, certament, fa l'efecte, com ha assenyalat un autor en un treball molt suggeridor,¹ que l'ús del català en aquest àmbit és inversament proporcional al volum de pàgines que hi ha escrites sobre la qüestió. Sembla com si ja ens haguéssim acostumat tant a descriure barreres i obstacles, que qualsevol aproximació lingüística al català jurídic ha d'anar precedida per unes notes prèvies sobre les dificultats que presenta el seu ús, dificultats que, en bona mesura, no són altra cosa que la descripció del marc legal en què es desenvolupa. Marc legal i ús lingüístic, doncs, estan en aquest àmbit estretament units. Si el context normatiu és netament favorable al català (o com a mínim no l'obstaculitza), l'ús lingüístic es consolida, permet que el corpus terminològic es constitueixi en un cabal lèxic viu, que els estudis i les recomanacions dels lingüistes orientin l'ús dels operadors jurídics i que, precisament, aquest ús vagi establint les preferències i vagi bandeant solucions que a la pràctica es revelen poc òptimes. També fa viable que quallí fraseologia pròpia, que es creïn models estandarditzats de documents jurídics, que es depurin criteris estilístics per fer del català una llengua moderna sense renunciar al que és propi i tradicional. Però tot això només s'aconsegueix si qui ha de fer servir el llenguatge l'empra efectivament. Si aquest ús no hi és, les propostes textuais, terminològiques, fraseològiques o estilístiques són simples especulacions.

La intenció d'aquesta exposició és fer una aproximació a un aspecte que podem considerar, si així es vol dir, més tècnic en la normalització de l'àmbit jurídic: el règim i l'estat actual de la llengua en la publicació de disposicions normatives generals, així com els problemes que suscita aquesta situació per als aplicadors del dret —jutges, tècnics de les administracions i d'empreses, advocats, notaris, etc., els anomenats *operadors jurídics*. També farem esment, per la seva incidència sobre el tema —encara que col·lateral—, de la necessitat de la producció d'efectes extraterritorials de la llengua i de la conveniència d'encarrilar el tractament jurídic de la unitat de la llengua.

¹ BRANCHADELL, Albert. *La normalitat improbable*. Barcelona: Editorial Empúries, 1996, pàg. 138-147.

2 La publicació de les lleis i d'altres textos normatius

Entre els flancs que encara ara podem considerar deficitaris per a la normalització dins del món jurídic hi ha la manca d'un cos legislatiu en llengua catalana. En un doble sentit.

2.1 Des del punt de vista del material disponible en català

No tenim una col·lecció legislativa temàtica en què es recullin els diferents textos normatius per raó de la matèria (a diferència dels abundants casos en castellà). Hi ha hagut iniciatives lloables, però, o bé no s'han actualitzat (com és el cas de la col·lecció que va editar l'editorial Bosch) o bé són parcials (alguna iniciativa privada i la majoria de públiques).² Caldria, per consegüent, oferir als professionals jurídics una col·lecció de codis completa i amb garanties que serà periòdicament actualitzada.

El mateix podem dir, per bé que no amb un caràcter de necessitat peremptòria, dels reculls de jurisprudència del Tribunal Constitucional i del Tribunal Suprem, a hores d'ara tots en castellà. Les iniciatives en aquest sentit han estat, malauradament, pràcticament nul·les.³ En canvi, s'han publicat més llibres de formularis.⁴ Finalment, també manca una política editorial de llibres de dret en català; en aquest sector també hi ha hagut diverses iniciatives, però no podem parlar d'una política global que permeti a l'estudiant i al professional una consulta regular de manuals i monografies en català.⁵

2.2 Des del punt de vista de la regulació normativa

Aquest és l'aspecte que ara ens interessa. Cal, d'entrada, fer una puntualització: una cosa és la llengua en què són aprovades les normes, i una altra, la llengua de publicació. Sense entrar en la discussió doctrinal sobre la qüestió, entenem que la versió o les versions oficials són les que es publiquen oficialment, amb independència de la llengua en què s'hagi elaborat.⁶ Dit això, distingim entre les lleis i les altres normes sense rang de llei.

2.2.1 Les lleis i normes amb rang de llei

Els textos legals de Catalunya. D'acord amb l'article 8.1 de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, correspon al Parlament fer la versió oficial castellana de les lleis. Per tant, el legislatiu a Catalunya emet les dues versions, en català i en castellà, de les lleis, totes amb un caràcter igualment oficial,⁷ de tal manera que no hi ha una versió autèntica o que faci fe.⁸ Així

² Aquí podem incloure les col·leccions temàtiques editades per la Generalitat o publicacions com la del Codi penal de les editorials Atelier i Tirant lo Blanch, en traduccions diferents, o d'una recent normativa mercantil coeditada per Edicions de la UB i Marcial Pons.

³ Els reculls de jurisprudència que es poden consultar en català són de tribunals de Catalunya. Així, l'*Anuari de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya*, la *Jurisprudència Contenciosa Administrativa*, d'aquesta Sala del Tribunal Superior, o alguna iniciativa privada com ara *Iuris Catalunya*, selecció de sentències d'òrgans judicials catalans.

⁴ Esmentem, pel seu volum, els formularis del Consell de Col·legis d'Advocats de Catalunya i el formulari del Consell de Col·legis de Procuradors de Tribunals de Catalunya.

⁵ La Direcció General de Política Lingüística té un recull exhaustiu de tota la producció bibliogràfica del món del dret. Esmento, també, el catàleg d'obres de dret (més selectiu que l'anterior) elaborat pel Servei de Llengua Catalana de la UB i per la Comissió de Política Lingüística de la Facultat de Dret.

⁶ Sobre les diferents posicions doctrinals, vegeu BIGLINO, Paloma. *La publicación de la ley*. Madrid: Tecnos, 1993.

⁷ Tota la tramitació es fa en català i, un cop aprovada la llei, el servei de correcció del Parlament la tradueixen, i la Mesa aprova aquesta versió com a oficial en castellà.

⁸ La possibilitat que en cas d'una interpretació dubtosa de la llei prevalgués la versió catalana —tal com establí l'anul·lat article 6.1 de la Llei de normalització lingüística— va ser declarada inconstitucional per l'STC 83/1986, de 26 de juny, la qual va establir que la versió catalana no podia prevaler sobre la

mateix, les lleis s'han de publicar en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* en les dues versions i en edició simultània. En conseqüència, hi ha una paritat absoluta pel que fa als textos de les disposicions legals de Catalunya. Val a dir que aquesta, a parer nostre, és una opció que ha pres el legislador i que no deriva de la doble oficialitat, atès que aquesta implica que tots els actes fets en una llengua són vàlids plenament.⁹

D'altra banda, les lleis també s'han de publicar en el BOE, però pel que fa a la data d'entrada en vigor, regeix la publicació en el DOGC (art. 33.2 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya i art. 42 de la Llei 3/1982, de 23 de març, del Parlament, del president i del Consell Executiu de la Generalitat).

Els textos legals de l'Estat. Fins fa relativament poc, la legislació estatal es publicava exclusivament en castellà. A partir del Reial decret 489/1997, de 14 d'abril, sobre publicació de les lleis en les llengües cooficials de les comunitats autònomes i del Conveni de col·laboració entre l'Administració general de l'Estat i la Generalitat de Catalunya per a la publicació de les lleis en llengua catalana (Ordre de 21 d'abril de 1998), les lleis i les normes amb rang de llei es publiquen en català, fet molt positiu perquè per primera vegada hi ha una versió oficial en llengua catalana de la legislació estatal. De tota manera, s'ha de tenir en compte que l'entrada en vigor es regeix per la versió castellana, que és la primera a sortir, i que els suplement només apleguen lleis, disposicions amb rang de llei i altres de caràcter general, però no tot el contingut del BOE. En aquest sentit, doncs, l'interès rau, sobretot, a tenir una versió única i oficial en català que posi fre a la proliferació de traduccions oficioses i personals.

De tota manera, amb l'estat actual de les coses cal sortejar diversos esculls, com ara:

- les remissions normatives, atès que un precepte d'una norma publicada oficialment en català es pot remetre a una altra anterior de la qual no hi hagi traducció al català.¹⁰
- les lleis de modificació, supòsit en què la llei de modificació dona la versió oficial catalana de la modificació d'una llei anterior que no té versió en català.¹¹
- les lleis que estableixen la vigència de determinats articles de lleis anteriors que no tenen versió oficial en català,¹² etc.

En definitiva, molt sovint, si volem obtenir una versió «consolidada» o actualitzada d'un text normatiu ens trobem amb una versió híbrida, amb trossos de tot. Així mateix, es pot donar el cas d'una llei en versió catalana, però amb un desplegament reglamentari només en castellà. En cas de dubtes interpretatius, el criteri ha de ser el mateix aplicat a les lleis del Parlament de Catalunya, és a dir, que no preval un text sobre l'altre i se n'ha de fer una interpretació

castellana, atès que això, primer, atemptava contra la seguretat jurídica (article 9.3 de la Constitució) dels que no coneixien la llengua catalana; segon, l'Estat tenia la competència exclusiva sobre les regles d'aplicació de normes; i tercer, una cosa era la versió aprovada pel Parlament, que era en català, i una altra, la versió de publicació: si hi hagués una interpretació dubtosa del text castellà, com a precedent, el text en català podria servir de paràmetre interpretatiu (art. 3.1 del Codi civil), juntament amb els altres que estableix el mateix Codi, però no prevalent.

⁹ Vegeu VERNET, Jaume. «La llengua a l'Administració». A: *Jornades sobre la Llei de política lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1999, pàg. 114.

¹⁰ Per exemple, l'article 12.1 de la Llei 2/2000, de 7 de gener, reguladora dels contractes tipus de productes agroalimentaris, pel que fa al procediment sancionador, es remet al Reial decret 1398/1993, de 4 d'agost, anterior, per tant, a l'edició del BOE en català.

¹¹ Per exemple, la Llei 53/1999, de 28 de desembre, per la qual es modifica la Llei 13/1995, de 18 de maig, de contractes de les administracions públiques; o la Llei orgànica 1/2000, de 7 de gener, de modificació de la Llei orgànica 2/1979, de 3 d'octubre, del Tribunal Constitucional.

¹² Per exemple, la disposició derogatòria única de la Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil, estableix la vigència de part de la Llei que deroga fins a la vigència de la Llei concursal i de la Llei sobre jurisdicció voluntària.

conjunta.¹³ Lògicament, però, la llengua en què ha estat elaborada la norma segurament servirà més per indagar quin és el mandat de l'enunciat normatiu.

Tot això aconsellaria aplicar la mateixa tècnica de doble versió del DOGC al BOE (o, com a mínim, en tot allò que sigui dret aplicable a Catalunya), costejada per l'Estat, cosa que actualment no passa. Així doncs, l'adopció d'aquesta via s'ajustaria més al principi plurilingüístic pel qual s'hauria de regir l'Estat espanyol.¹⁴

2.2.2 *Altres disposicions normatives*

Administracions de Catalunya. Per regla general, les administracions autonòmica, local i universitària publiquen les seves disposicions almenys en català, sense perjudici que, si es publiquen en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* o en el *Butlletí Oficial de l'Estat*, se'n faci la versió castellana.¹⁵

Pel que fa a l'Administració autonòmica, cal destacar que, d'acord amb el Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, totes les disposicions de l'Administració de la Generalitat d'obligada publicació ho seran en les dues llengües oficials (art. 16). Així mateix, les disposicions que s'hagin de publicar en el BOE, la Generalitat les trametrà en la seva versió castellana (art. 17). Quant a l'àmbit universitari, també es preveu en alguns casos que les disposicions s'han de fer almenys en català,¹⁶ només en català¹⁷ o bilingües.¹⁸ Aquestes previsions no exclouen que, si la disposició s'ha de publicar en el *Butlletí Oficial de l'Estat* o en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, es faci sempre l'edició doble. En tot cas, la línia general és que les disposicions

¹³ Ratifica aquesta opinió el fet que el mateix Conveni, clàusula 5^a, estableix que «el text compost en català s'enviarà al Ministeri de la Presidència perquè hi sigui verificat i confrontat», com efectivament fan un equip de traductors jurats. D'acord amb això, i el que estableix l'STC 83/1986, esmentada abans, sembla que un text no pot considerar-se prevalent sobre l'altre. Una cosa diferent és que la versió castellana, juntament amb els antecedents parlamentaris, s'adopti com a paràmetre interpretatiu en el cas que l'aplicador de la norma entengui que l'enunciat és obscur.

¹⁴ Per a aquesta qüestió, a part d'obres sobre països concrets, són interessants i exhaustius el recull de PETSCHEN, Santiago. *Las minorías lingüísticas de Europa occidental: documentos (1942-1989)*. Vol I. Vitòria-Gasteiz: Parlament Basc, 1990, i l'informe dirigit per VERNET, Jaume. *L'ús de les llengües oficials en els parlaments centrals* (text fotocopiats). Apuntem breument el règim d'alguns d'aquests països: a Suïssa es publiquen les lleis en alemany, en francès i en italià i entren en vigor a partir de la darrera versió publicada; a Bèlgica regeix el bilingüisme absolut, s'aproven els dos textos i les possibles divergències es resolen segons la voluntat del legislador, sense preeminència d'un text sobre l'altre; al Canadà les lleis han de ser publicades en anglès i en francès, publicació que és condició de vàlida (es fa en columnes paral·leles); en aquest país, la jurisprudència ha assenyalat que no són suficients les traduccions no oficials i que quan una llei es remet a un altre text, aquest també ha de constar en la versió en les dues llengües; a Finlàndia, tot i que el text base és el finès, la publicació també es fa en suec; a Irlanda, pel que fa a la legislació ordinària, de les versions en irlandès i en anglès preval la que sigui signada pel president, i si les signa totes dues, preval la irlandesa, tot i que a la pràctica se signa l'anglesa; a Malta les lleis es publiquen en anglès i en maltès, però en cas de conflicte preval el maltès; a Israel es publiquen en hebreu i en àrab, si bé preval l'hebreu. En el cas de la Unió Europea hi ha un funcionament complex, però podem considerar que es dona un multilingüisme institucional i el dret derivat es publica en les llengües oficials dels estats membres.

¹⁵ Els diferents departaments de la Generalitat fan la versió en castellà de les seves disposicions.

¹⁶ Així, l'article 18 del Reglament d'ús intern i normalització del català de la Universitat de les Illes Balears (Acord de la Junta de Govern de 16 de febrer de 1998), l'article 5.8 del Reglament d'ús de la llengua catalana a la Universitat Rovira i Virgili, o l'article 4.7 del Reglament d'usos lingüístics a la Universitat de Barcelona (Acord de la Junta de Govern de 30 d'octubre de 1996).

¹⁷ Així, l'article 7 de l'Acord de la Junta de Govern de la Universitat Pompeu Fabra, de 8 de març de 2000, per regular l'ús del català en l'àmbit d'aquesta Universitat.

¹⁸ El punt 4 de la Resolució rectoral sobre mesures per a l'extensió de l'ús del valencià a la Universitat d'Alacant estableix que «[e]ls acords, resolucions i anuncis de la Universitat d'Alacant que s'hagen de fer públics als taulers d'anuncis es redactaran sistemàticament de forma bilingüe. Els que s'envien als mitjans de comunicació adoptaran, en la mesura que siga possible, la forma bilingüe».

que tenen un caràcter general, tant pel seu contingut normatiu com per la indeterminació dels seus destinataris, adopten la doble versió català-castellà.

Administració de l'Estat. A partir del Conveni entre l'Estat i la Generalitat esmentat abans, es publiquen en castellà les disposicions generals i, entre aquestes, els reials decrets, que són normes de caràcter reglamentari, si bé avui qui determina allò que es publica és el mateix BOE. De tota manera, no es publiquen les ordres, les resolucions, els acords, etc. Això, lògicament, no exclou que en el futur no es pugui fer una edició bilingüe.

Del quadre que he dibuixat es desprèn que, mentre que tota la legislació aplicable està en versió oficial castellana, avui, només parcialment la trobem en català. És a dir, no hi ha el mateix tractament lingüístic de la normativa emanada de les diferents institucions, en un clar detriment del català. Pel que fa a les versions catalanes, la situació, doncs, seria aquesta:

- versions oficials catalana i castellana
- versions híbrides (per remissions normatives, normes modificatives d'altres anteriors i normes que mantenen la vigència de normes anteriors)
- versions oficioses publicades per organismes públics o per editorials privades amb un suport públic
- normes sense versió catalana
- altres casos: lleis castellanques amb reglaments en català; llei catalana (oficial o oficiosa) amb reglament en castellà, entre d'altres.

3 Text oficial de la norma i els documents d'aplicació

Com he dit, molts treballs han assenyalat la multiplicitat d'obstacles que s'interposen en el camí de la normalització del català en l'àmbit jurídic. Aquí, però, no pretenc pas tornar a incidir sobre aquestes qüestions, sinó posar de manifest les dificultats lingüístiques que deriven de la manca de versions oficials en català de les disposicions que tenen caràcter general. La qüestió consisteix a dilucidar quina incidència té la multiplicitat de casos que es poden donar, que hem apuntat just fa un moment, a l'hora d'elaborar documents jurídics en llengua catalana (perquè, en línies generals, el problema es presenta sobretot per al català), i especialment a l'hora de fer citacions literals de normativa, però també de jurisprudència, dins d'aquests documents. És a dir, es tracta de saber quina és la relació entre el règim lingüístic de les disposicions generals que hem descrit abans i els règims lingüístics concrets a què s'han d'atènyer els documents d'aplicació del dret.

Ens cal formular unes precisions inicials:

- a) El problema que se suscita no és el mateix que respecte de les llengües que no tinguin la condició d'oficials en el territori. I això per la mateixa definició de llengua oficial, tantes vegades portada a col·lació,¹⁹ com a llengua que genera efectes jurídics. En el cas d'altres llengües no oficials, generalment d'altres estats, el text al qual caldrà atènyer-se és el que aparegui publicat en el diari oficial corresponent.²⁰

¹⁹ L'STC 82/1986, de 26 de juny, FJ 2, estableix que «és oficial una llengua [...] quan és reconeguda pels poders públics com a mitjà normal de comunicació en aquests i entre aquests i en la seva relació amb els subjectes provats, amb plena validesa i efectes jurídics [...]».

²⁰ En el cas dels convenis internacionals, quan, per exemple, hi ha un tractat amb dues versions autèntiques o que fan fe —aquí no parlarem pròpiament d'«oficials»—, posem per cas anglès i francès, aquestes llengües tenen aquest caràcter quant a la interpretació del tractat que generi responsabilitat internacional de l'Estat, però no pel que fa a l'aplicació interna, per a la qual la versió oficial serà la publicada en el BOE (art. 96.1 de la Constitució). Això no vol dir que les versions «autèntiques» en l'àmbit internacional no puguin funcionar com a paràmetre per interpretar el text en castellà, de la mateixa

b) Per a l'aplicador de la norma, el caràcter oficial d'un text normatiu el determina la llengua de publicació, no pas la llengua en què ha estat elaborat. Així, una llei del Parlament de Catalunya té dues versions igualment oficials, per bé que tot l'íter parlamentari s'hagi fet amb la versió catalana i el Ple l'hagi aprovada en català. Per a aquesta qüestió ens remetem al que hem assenyalat anteriorment.

c) El text que es confegeix en aplicació de l'ordenament jurídic —siguin resolucions judicials, escrits de lletrats o pòlisses d'assegurances— ha de ser consignat en la llengua a què estigui subjecte l'operador jurídic. Per tant, s'ha de dissociar la llengua emprada en el text d'aplicació de la llengua de la norma, o normes, que li dona cobertura. Lògicament, això és una obvietat, perquè, si no fos així, la presència del català seria més que minsa. Però l'obvietat ens interessa recordar-la especialment en el moment en què el professional del dret consigna literalment l'enunciat d'una norma o un fragment d'una resolució judicial, o aplica un determinat model aprovat per la norma, per tal com també en aquest cas el professional s'ha de cenyir, llevat de casos puntuals i ben justificats, al règim d'usos lingüístics que regeix la seva activitat. Ara bé, això no obsta que, quan només hi ha versió castellana de la norma, el text de referència continuï sent el castellà. El text consignat en el document jurídic no deixa de ser una «interpretació» de la norma que fa el professional del dret després d'haver tingut en compte la versió literal castellana. El mateix podem dir si es fa servir una versió «oficiosa», per exemple una versió en català editada per un organisme públic.²¹ Es tractarà d'una traducció amb autoritat, però no d'un text literal. La versió prevalent serà la castellana.

Podem dir alguna cosa per l'estil pel que fa a la transcripció literal de jurisprudència del Tribunal Suprem i del Constitucional. Es pot consignar tant en la versió original en castellà com en català, però aquesta no serà sinó una traducció. Tanmateix, hi ha una diferència essencial, i és que mentre que l'enunciat normatiu té un caràcter «sacre» (hem de desprendre la norma de la literalitat de l'enunciat), en el cas de la jurisprudència la literalitat perd importància i en guanya el contingut de la resolució, atès que mentre que el text normatiu és font del dret en els termes literals en què està expressat, la jurisprudència no. Apliquem el mateix criteri en casos de reproducció de resolucions administratives, textos notariais,²² decisions de sentències contra les quals s'ha recorregut, reproduïdes pel tribunal d'apel·lació, etc.

Des del punt de vista jurídic, doncs, qui aplica la norma haurà de conjuar les pautes següents:

a) Sota el prisma de la seguretat jurídica (art. 9.3 de la Constitució), sembla que quan se citi literalment una norma amb versió oficial només en castellà, fóra millor consignar el text en

manera que es poden tenir en compte els treballs parlamentaris per interpretar una llei. Però la versió en anglès o en francès mai no tindrà el caràcter d'oficial. D'altra banda, si l'aplicador del dret vol estar assessorat sobre un determinat text internacional, sempre pot recórrer a la traducció oficial o jurada. Per a totes aquestes qüestions podeu consultar FERIA, Manuel (ed.). *Traducir para la justicia*. Granada: Editorial Comares, 1999, especialment el treball de Miguel Sáenz Sagasetta de Ilúrdoz, «La traducción de textos jurídicos internacionales», pàg. 3-15.

²¹ Per exemple, la Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, modificada per la Llei 4/1999, de 13 de gener, editada per la Generalitat dins una col·lecció legislativa.

²² De tota manera, per als documents notariais s'ha de tenir present que el Decret 204/1998, de 30 de juliol, sobre l'ús de la llengua catalana als documents notariais, ja estableix uns criteris de prevalença en cas de dubtes interpretatius. L'article 5 estableix: «Si hi ha algun dubte d'interpretació de les escriptures atorgades en ambdues llengües oficials, prevaldrà el text en la llengua que els mateixos atorgants hagin estipulat a l'escriptura. Si no hi ha cap estipulació pel que fa a aquest tema, regeixen les regles següents:// a) Prevaldrà el text en l'idioma català quan tots o la majoria dels atorgants resideixin a Catalunya en el moment de l'atorgament. // b) En cas contrari, és a dir, quan tots o la majoria dels atorgants resideixin fora del territori català, prevaldrà el text castellà. // c) En cas que resideixin dins i fora del territori català un mateix nombre d'atorgants, prevaldrà el text castellà sempre que algun o alguns dels atorgants que resideixen fora de Catalunya manifestin el seu desconeixement de la llengua catalana i la seva voluntat de prevalença del text castellà. En cas que no constin aquests aspectes prevaldrà el text català».

castellà, és a dir, atènyer-se a la literalitat. Això contribueix a evitar ambigüitats i equívocs producte de traduccions poc meditades. En el cas, per exemple, de la motivació d'una sentència, afavoreix un significat unívoc i, per tant, representa un plus de protecció de la tutela judicial efectiva de l'article 24 de la Constitució. De tota manera, també s'ha de dir que la seguretat jurídica pot quedar perfectament preservada amb una traducció, atès que el text de referència en cas d'impugnació serà l'oficial.

b) Sota el prisma del règim jurídic de la llengua, fem dues precisions. La primera, que tant l'ús del català com l'ús del castellà produeixen efectes jurídics, atesa la seva oficialitat. La segona, que dependrà, doncs, del règim juridicolingüístic a què s'hagi de subjectar l'operador jurídic. Exemplem-ho breument en quatre àmbits:

*L'Administració de justícia.*²³ Amb caràcter general, aquesta Administració té el castellà com a llengua de funcionament (art. 231.1 de la Llei orgànica del poder judicial, LOPJ). Ara bé, el jutge i tots els funcionaris judicials en el compliment de les seves funcions poden emprar el català en la seva activitat escrita i en l'oral. L'article 231.2 de l'LOPJ preveu que el personal judicial pot emprar la llengua autonòmica si cap part no s'hi oposa al·legant desconeixement que li pugui produir indefensió, i l'article 13.1 de la Llei de política lingüística estableix la validesa de les actuacions judicials tant orals com escrites fetes en qualsevol de les dues llengües. Per consegüent, en tota la documentació es poden fer servir ambdues llengües oficials. Els límits d'aquest marge de discrecionalitat són determinats, en primer lloc, pels drets lingüístics que l'ordenament atorga als ciutadans: al·legació de desconeixement del català i el correlatiu deure d'usar el castellà per part del personal judicial, i el dret a demanar determinades resolucions en la llengua volguda. I en segon lloc, per la manca de producció d'efectes jurídics de les actuacions fetes en català més enllà de Catalunya i de les comunitats autònomes amb llengua coincident; és a dir, per bé que l'òrgan judicial pot emetre la documentació en català, quan hagi de tenir efectes fora d'aquest àmbit —tant en altres comunitats amb llengua oficial no catalana com en els òrgans jurisdiccionals centrals—, caldrà trametre les actuacions traduïdes.

*L'Administració de la Generalitat.*²⁴ En el cas de la Generalitat —i altres administracions de Catalunya, com ara la local—, el règim d'usos lingüístics el dissenyen amb caràcter bàsic els articles 9 i 10 de la Llei de política lingüística i, en concret, el Decret 107/1987, esmentat més amunt. El criteri que orienta l'ús lingüístic en aquest àmbit és el d'ús absolutament preferent del català. Així, per exemple, l'article 3.1 del Decret estableix que les actuacions administratives s'han de fer en català; l'article 5, que la documentació enviada a altres administracions haurà d'estar en català; o l'article 9.1, que les comunicacions i notificacions als administrats de Catalunya es faran en català. Ara bé, aquest ús general es limita pel dret del ciutadà a demanar la comunicació en castellà (art. 9.1, darrer incís) i en els casos de documentació enviada a altres comunitats (art. 7, 8, 9.2 o 12.1), supòsits en què és normal l'ús del castellà.

*Les administracions universitàries.*²⁵ La regulació d'aquest àmbit és als articles 9.1 i 3, 20 i 22 de la Llei de política lingüística. L'ús del català ha de constituir la regla general, per bé que aquestes incorporacions tenen el mandat de regular aquest ús. Per tant, el règim aplicable serà el que derivi dels seus estatuts i dels reglaments d'usos lingüístics que vagin aprovant.²⁶

²³ Sobre aquesta qüestió, entre d'altres, podeu consultar el meu treball «Una aproximació al règim lingüístic de l'Administració de justícia a Catalunya». A: *Justifòrum*, 1998, pàg. 27-45, i BAYO, Joaquín. «La llengua en la justícia». A: *Jornades sobre la Llei de política lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms, 1999, pàg. 157-170.

²⁴ De la nombrosa bibliografia sobre aquest àmbit, esmentem l'estudi de FERRET, Joaquim. «El català com a llengua 'pròpia' de les administracions públiques de Catalunya». A: *Estudis jurídics sobre la Llei de política lingüística*. Barcelona: Institut d'Estudis Autònoms; Marcial Pons, 1999, pàg. 107-140.

²⁵ Per a aquest àmbit podeu consultar VERNET, Jaume. «L'ensenyament universitari». A: *Ibidem*, pàg. 303-351.

²⁶ Ens remetem als reglaments esmentats més amunt.

L'Administració de l'Estat. La Llei 30/1992, de 26 de novembre, de règim jurídic de les administracions públiques i del procediment administratiu comú, reformada per la Llei 4/1999, de 13 de gener, és la que estableix el règim d'usos lingüístics de l'Administració estatal. La Llei de política lingüística, en l'article 12, també incideix sobre aquesta Administració, però les previsions són ben discretes, atès que cauen fora del seu àmbit competencial. El criteri general és l'ús del castellà (art. 36.1 de la Llei 30/1992), per bé que les persones interessades poden fer servir el català per adreçar-se als òrgans d'aquesta Administració amb seu a Catalunya. En aquest cas, el procediment es tramita en català, però si hi ha discrepàncies entre les persones interessades en un procediment, es farà en castellà, si bé els documents o testimonis que requereixin les persones interessades es lliuraran en català. En el supòsit de documents que hagin de tenir efecte fora de la comunitat autònoma, l'Administració instructora els ha de traduir al castellà, llevat que el territori on hagi de tenir efecte tingui una llengua coincident (art. 36.3).

c) Els drets lingüístics dels ciutadans, apuntats anteriorment, constitueixen l'element de tancament del règim aplicable a aquesta qüestió. Si, d'una banda, veiem que la llengua d'elaboració de tot el «material jurídic» —des del més complex fins al més senzill— depèn del sector en què ens trobem; de l'altra, es pot constatar que, sigui quina sigui la regulació dels usos lingüístics, sempre hi ha, derivats tant de la mateixa declaració d'oficialitat d'una llengua com de la normativa legal aplicable, un conjunt de drets que, en major o menor mesura, donen al ciutadà la facultat de determinar la llengua en què l'Administració es comunica amb ell. Aquests drets, doncs, condicionen en última instància la llengua del document. Una cosa diferent és la manera com l'Administració concernida satisfaci aquest dret: en alguns casos el mateix òrgan que elabora el document s'adaptarà a la voluntat del ciutadà; en d'altres, serà un servei de traducció qui farà la testimoniança en la llengua volguda.

De tot això, se n'extreu que, des del punt de vista de l'eficàcia del text jurídic, no és operativa la consignació de les citacions literals de normes i jurisprudència (originals en castellà) en català, perquè en la mesura que la traducció implica una interpretació, es produeixen dues interpretacions: una amb pretext lingüístic, a través de la traducció; l'altra, pròpiament jurídica. De tal manera que la lingüística interfereix la jurídica.²⁷ Si s'ataca el document per una mala traducció del text normatiu que ha degenerat en una mala interpretació jurídica, el text que farà fe, el de referència, haurà de ser el castellà. Tant per tant, atorga una seguretat jurídica més gran consignar-ho directament en castellà.²⁸

²⁷ Tot això, per més que s'estableixin criteris de traducció, com ara els de l'opuscle *Criteris de traducció de textos normatius del castellà al català*. Barcelona: Departament de Cultura, 1999.

²⁸ Vull posar un exemple per il·lustrar el que dic, tret del material que es dona per a les proves de traducció jurada. Imaginem-nos que un jutge vol transcriure en la seva sentència aquesta norma de la qual només hi ha la versió oficial castellana:

El título de las obras se determinará definitivamente a la vista de las últimas pruebas por el editor, siempre que no altere en esencia su contenido.

Podem oferir diverses traduccions. Formulem-ne algunes:

El títol de les obres es determinarà definitivament a la vista de les últimes proves per l'editor, sempre que no alteri en essència el seu contingut.

L'editor, a la vista de les darreres proves, determinarà definitivament el títol de les obres, sempre que no alteri en essència el contingut d'aquestes.

L'editor, a la vista de les darreres proves, determina definitivament el títol de les obres, sempre que no n'alteri en essència el contingut.

Hi hauria moltes altres possibilitats, però en tot cas ens podem preguntar: l'editor determina el títol o és el que fa les últimes proves? El contingut que no es pot alterar és el de les obres o el del títol? La clàusula condicional introduïda per «siempre que» suposa una condició per poder determinar el títol o també és un mandat?, etc. El que comprovem és que les traduccions no són innocents, atès que incorporen un element interpretatiu. Podríem dir que la traducció, en tot cas, ha de ser equivalent, independentment de la seva ambigüitat. Però és que també això és difícil en aquest supòsit, perquè hi ha una passiva pronominal amb agent expressat que pot ser, en la versió castellana, un complement d'«últimes proves».

Ara bé, el text, com s'ha dit, s'haurà d'atenir a altres condicionants. Tot això posa de manifest el decalatge entre regulació de la confecció del text d'aplicació de lleis i regulació de la publicació de les lleis, incoherència que es va atenuant progressivament amb la publicació en català del BOE, però que requeriria altres mesures, com ara aprovar versions oficials de lleis anteriors, almenys les més importants, de manera que es pogués arribar a un punt en què l'ordenament jurídic fos en català.

4 Dues qüestions col·laterals: els efectes extraterritorials de la llengua catalana i la unitat lingüística

Per acabar, vull incidir, encara que només sigui apuntant-ho, sobre dos aspectes que, certament, se'ns mostren importants per a l'ús i la consolidació del català jurídic: els efectes extraterritorials de la llengua catalana i la unitat de la llengua.

4.1 Els efectes extraterritorials

Amb aquest nom designem tots els casos en què l'ús del català té efectes més enllà del territori on actualment té el caràcter d'oficial. Aquest tipus d'efectes solen ser habituals en estats plurilingües, a diferència de l'Estat espanyol, on són limitadíssims.²⁹ Bàsicament es poden descriure dos supòsits:

a) *Documents elaborats a Catalunya en català que produeixen efectes jurídics fora de l'àmbit de la comunitat.* Estirant-ho molt, podríem considerar dins d'aquesta categoria la previsió de l'article 36.3 de la Llei 30/1992, d'acord amb el qual els documents que hagin de tenir efectes fora de la comunitat autònoma seran traduïts pels òrgans que instrueixin el procediment. O determinades resolucions de la Direcció General dels Registres i del Notariat que acullen imposicions i canvis de noms en llocs en què només és oficial el castellà perquè el seu pretès nom propi és correcte «en una de les llengües espanyoles».

De tota manera, la tònica general és negar l'eficàcia jurídica als documents que hagin de tenir efectes fora del territori on el català és oficial. Un cas paradigmàtic és la doctrina —i l'actitud— del Tribunal Suprem i del Constitucional, que retornen les actuacions que estan en català, o, si no les tornen, adverteixen sobre el deure de traduir-les. O casos extrems en què es demana la traducció al mateix ciutadà, com ara l'article 16.3 de la Llei 32/1988, de 10 de novembre, de marques, que estableix que «tant la sol·licitud com els restants documents que s'han de presentar en el Registre de la Propietat Industrial han de ser redactats en castellà. En les comunitats autònomes on hi hagi també una altra llengua oficial, aquests documents es poden redactar en aquesta llengua, a més del castellà».³⁰

b) *Ús del català en les institucions centrals de l'Estat.* Aquest ús gairebé té un caràcter simbòlic, com ara la utilització de les llengües autonòmiques en la sessió de debat de les autonomies del Senat o la possibilitat que el president d'aquest òrgan empri aquestes llengües en la seva primera intervenció. Més interessant és, per exemple, l'edició en suplement del BOE en català comentada abans. La línia general, però, torna a ser la manca absoluta de sensibilitat cap al principi plurilingüístic.

²⁹ Sobre la qüestió, es pot consultar el treball de SOLÉ, Joan Ramon. «Territorialité et extraterritorialité de l'usage officiel du Catalan». A: *II Congrès International de Droit Linguistique*. Hong Kong: 1990; i VERNET, Jaume. «La planificación lingüística en las administraciones públicas del Estado: en especial la Administración periférica y de justicia». A: *Revista Vasca de Administración Pública*: 1996, núm. 44-II, pàg. 77-99.

³⁰ Aquest precepte ha estat declarat constitucional per la Sentència del Tribunal Constitucional 103/1999, de 3 de juny. Així mateix, el Reial decret 2236/1993, de 17 de desembre, requereix documentació que acrediti la fidelitat de la traducció.

4.2 La unitat de la llengua

L'article 6 de la Llei de política lingüística estableix que «la llengua catalana és un patrimoni que Catalunya comparteix amb altres territoris amb els quals constitueix una mateixa comunitat lingüística. La Generalitat ha de vetllar per la protecció de la unitat del català i ha de fomentar l'ús i la projecció exterior del català i la comunicació entre els diferents territoris de parla catalana», previsió que, juntament amb la disposició addicional segona, relativa als convenis de col·laboració amb les autoritats d'altres territoris de parla catalana, constitueix l'aportació de la Llei a una necessitat cada dia més sentida: la de dissenyar una política lingüística harmònica, basada en la col·laboració, entre els diferents territoris catalanoparlants. Quant a la qüestió de l'ús del llenguatge jurídic i administratiu, aquesta necessitat és palesa, tant pel que fa a intentar evitar la duplicació d'iniciatives com per no crear llenguatges amb solucions diferents o contraposades per la simple frontera administrativa. En altres paraules, qualsevol iniciativa tendent a aconseguir un tractament jurídic unitari de la llengua afavoreix la unitat de la llengua en l'espai concret del llenguatge jurídic; i a la inversa, els tractaments diversos donen carta de naturalesa a iniciatives aïllades i inconnexes. En aquest sentit, són bones les col·laboracions com ara la de la Coordinadora General de Llenguatge Administratiu, integrada per representants de Catalunya, les Illes Balears, la Comunitat Valenciana, Andorra i la Universitat de Perpinyà.³¹

El secessionisme lingüístic, però, sovint ha estat consagrat jurídicament. Així, la mateixa publicació de la Constitució en català, en valencià i en mallorquí, la manca d'equivalències entre els títols expedits per la comunitat valenciana i la resta, o, en l'àmbit de la judicatura, el reconeixement per separat del valencià i del català,³² etc. Fins i tot, en un àmbit més pràctic, edicions diferents de normes estatals com, per exemple, la Llei 30/1992 o el Codi penal, contribueixen a crear vies paral·leles no gens beneficioses.

5 Recapitulació

Com he indicat al principi, l'ús efectiu de la llengua en el camp jurídic i administratiu determina que tingui sentit formular propostes, elaborar criteris d'estil o fer treballs terminològics, tasques, aquestes, que sens dubte estimulen alhora aquest ús. El marc legal que possibilita, amb generositat, el desenvolupament del llenguatge jurídic i administratiu català encara presenta mancances greus. Aquí n'hem descrit algunes. Potser no són les més importants, però sí que impliquen un amoïnament quotidià per al lingüista que treballa en aquest camp i, sobretot, per al professional del dret que fa l'esforç d'usar el català en la seva feina. Recapitulant el que hem dit, apunto les conclusions següents:

- 1 Quant a les publicacions oficials de normes, cal trobar un marc que ofereixi més seguretat jurídica i s'adeqüi més a la doble oficialitat. En aquest sentit, és necessari aprofundir en la línia iniciada per la publicació del BOE en català i traduir tot el marc legal vigent al català, superant l'estat actual, que s'ha de considerar transitori.
- 2 Amb la mesura anterior, es pot emprendre una línia editorial de dret en català d'abast ampli: legislació, jurisprudència, formularis, manuals i monografies de dret.
- 3 Mitjançant l'aplicació del que exposàvem en el punt anterior, també s'aconseguiria donar més fiabilitat a tota la documentació jurídica dels professionals del dret, que, en definitiva, constitueix l'aplicació de les disposicions normatives. En certa manera, això faria desaparèixer determinats problemes «pràctics», com ara la construcció de documents sobre la base de la llei, la reproducció literal de lleis i jurisprudència o l'adopció de models estàndard.

³¹ Un recull complet de les iniciatives en el marc de col·laboració en matèria de llengua: PÉREZ, Pablo. «L'àmbit lingüístic català, la col·laboració entre comunitats autònomes i la projecció exterior de la llengua catalana». A: *Estudis jurídics sobre la Llei de política lingüística*. Madrid: Institut d'Estudis Autònoms, Marcial Pons, 1999, pàg. 531-559.

³² Podeu trobar una relació de les disposicions sobre les equivalències de títols al País Valencià en la crònica de jurisprudència de la *Revista de Llengua i Dret*, núm. 32, pàg. 268-269, feta per Mercè Teodoro.

- 4 Això s'hauria de completar amb un marc que possibilités determinats efectes extraterritorials del català, que no barrés el pas a la producció de documents jurídics en català sota l'excusa que han de tenir efectes fora, i amb una consolidació en aquest àmbit de l'espai lingüístic català, que servís per crear una base comuna amb textos i criteris lingüístics comuns.